

Anna Frydrychowicz

**POMOC PSYCHOLOGICZNO–PEDAGOGICZNA W PUBLICZNYCH
PRZEDSZKOLACH, SZKOŁACH i PLACÓWKACH**
(na podstawie danych z bazy *SIO* – wrzesień 2007 r.)

RAPORT

Wprowadzenie

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dn. 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r. Nr 11, poz. 114), na terenie publicznych przedszkoli, szkół i placówek organizowana jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna dzieciom i młodzieży.

Pomoc ta obejmuje; diagnozowanie środowiska ucznia oraz jego indywidualnych potrzeb i możliwości, rozpoznawanie przyczyn trudności w nauce i niepowodzeń szkolnych, podejmowanie działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki, wspieranie ucznia z wybitnymi uzdolnieniami, prowadzenie edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia, wspieranie uczniów w wyborze kierunku dalszego kształcenia, wspieranie rodziców i nauczycieli w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne ucznia oraz w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, udzielanie nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom, umożliwianie rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli, podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.

Rozliczne, wymienione wyżej zadania, realizowane są w szkołach przez specjalistyczną kadrę we współpracy: z rodzicami, nauczycielami i innymi pracownikami przedszkola, szkoły lub placówki, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

W systemie informacji oświatowej *SIO* działającym w oparciu o Ustawę z dnia 19 lutego 2004 r., służącym uzyskiwaniu danych niezbędnych do prowadzenia polityki edukacyjnej państwa oraz podnoszeniu jakości i upowszechnianiu edukacji, a także usprawnianiu finansowania zadań oświatowych, gromadzone są między innymi **informacje na temat kadry** udzielającej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz **takich form pomocy jak różnego rodzaju zajęcia terapeutyczne, a także klasy wyrównawcze i terapeutyczne.**

Przedstawiony Raport jest kolejnym, który powstał w Pracowni Rozwoju Poradnictwa Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej (CMPPP), **dla umożliwienia porównań zachowano w nim układ większości tabel zastosowany w poprzednich opracowaniach** (sporządzanych przez U. Olesińską).

Raport przygotowano na podstawie danych z bazy systemu informacji oświatowej (*SIO*) zebranych **na dzień 15 września 2007 r.**, i przekazanych w połowie 2008 r. Centrum Metodycznemu Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej przez Centrum Informatyczne Edukacji Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Poza pochodzącymi z *SIO* informacjami, dotyczącymi kadry udzielającej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży na terenie szkół oraz różnych form tej pomocy według danych zebranych na dzień 15.09. 2007 r., a także porównawczo w latach 2005 i 2006, w opracowaniu wykorzystano również niektóre posiadane przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej informacje pochodzące z innych źródeł, np. badań prowadzonych przez CMPPP, a także licznych i częstych kontaktów z pedagogami i psychologami szkolnymi uczestniczącymi w różnych działaniach Centrum.

CZEŚĆ I

Kadra udzielająca pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach szkołach i placówkach udzielają: psychologowie, pedagodzy, logopedzi oraz doradcy zawodowi.

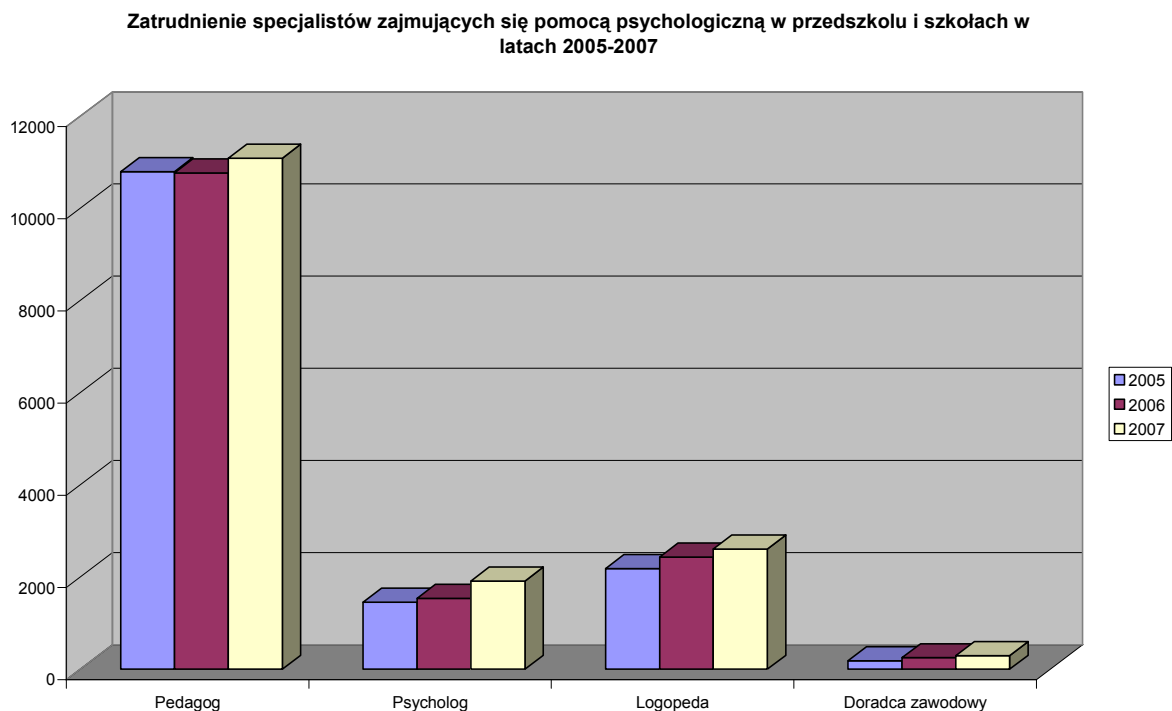
Liczbę specjalistów zatrudnionych w przedszkolach i szkołach (w tym specjalnych) w latach 2005, 2006 i 2007 przedstawia **tabela 1.**

Wszystkie dane, zaprezentowane w tabelach 1 – 5 oraz na wykresach 1 – 5 , dotyczące kadry udzielającej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach, dotyczą tzw. „etatów z obowiązków” tzn. z uwzględnieniem wszystkich godzin etatowych i ponad wymiarowych.

Tabela 1 Stan zatrudnienia specjalistów w przedszkolach i różnych typach szkół (w tym specjalnych) wg danych bazy SIO zebranych na dzień 15.09.2005 r., na dzień 15.09.2006 r. oraz na dzień 15.09. 2007 r.

Typ szkoły	Pedagog			Psycholog			Logopeda			Doradca zawodowy			Ogółem
	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2007 r.
Przedszkole	241,96	185,62	133,72	73,88	82,64	107,35	385,16	483,66	497,39	-	1,00	-	738,46
Szkoła podstawowa	4 454,27	4 464,65	4406,89	516,23	530,80	644,27	1 510,43	1664,04	1757,77	4,90	1,69	4,88	6813,81
Gimnazjum	3 209,65	3 220,65	3385,05	459,30	515,41	646,59	166,95	179,48	195,91	54,46	77,79	92,19	4319,74
Liceum	887,94	908,26	961,58	125,10	133,49	175,67	10,10	8,13	13,1	23,31	37,74	53,63	1203,98
Technikum	247,30	281,32	398,60	17,74	24,22	31,81	2,13	3,13	1,74	19,79	25,77	38,19	470,34
Szkoła zasadnicza	123,44	143,99	154,40	31,27	34,92	46,54	16,39	12,59	22,32	7,65	9,62	17,04	240,30
Szkoła policealna	4,17	4,39	3,84	1,20	0,85	3,59	0,04	0,02	-	1,35	2,50	2,57	10
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	6,87	4,02	5,50	3,46	4,18	7,12	9,67	19,86	27,02	-	-	-	39,64
Zespół szkół i placówek oświatowych	1 618,95	1 555,42	1640,65	227,91	210,65	249,11	86,33	64,55	95,77	72,16	94,55	93,39	2078,92
Ogółem	10794,55	10768,32	11090,23	1456,09	1537,16	1912,05	2187,20	2435,46	2611,02	183,62	250,66	299,32	15915,19

Wykres 1

Jak wynika z przedstawionej wyżej tabeli 1 oraz wykresu 1, zdecydowanie najliczniejszą grupą specjalistów zajmujących się pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolach, szkołach i placówkach są **pedagodzy (11090,23, tj. 69,7% wszystkich)**, dalej **logopedzi (2611,02, 16,4%)**, a następnie **psychologowie (1912,05, 12%)**, najmniej jest natomiast zatrudnionych **doradców zawodowych (299,32 czyli 1,9%)**.

Podobnie jak w poprzednich latach, zdecydowanie największą liczbę etatów wymienionych wyżej specjalistów wykazano w szkołach podstawowych (**6 813,81**), następnie w gimnazjach (**4319,74**), zespołach szkół i placówkach oświatowych (**2078,92**) oraz liceach (**1203,98**).

W zestawieniu danych z trzech ostatnich lat widać **niewielki lecz stały wzrost kadry specjalistów**, a porównując dane z 2006 r. z danymi z 2007 r. należy stwierdzić, że **ogólna liczba etatów „z obowiązków” wzrosła o 923,59 czyli o 6,1%** (w 2006r. wzrost był mniejszy i wynosił 2,5%) w tym:

- psychologów - o **374,89 - 23,3%**
- doradców zawodowych - o **48,6 - 16,2%**
- logopedów - o **175,56 - 7,2%**
- pedagogów - o **321,91 - 2,9%**

Jak widać, procentowo przybyło najwięcej etatów psychologów i doradców zawodowych, co jednak nie poprawia w sposób istotny wskaźników zatrudnienia tych specjalistów. Wskaźniki zatrudnienia psychologów i doradców zawodowych w przedszkolach i szkołach są wciąż bardzo niskie, psychologów jest prawie sześć razy mniej niż pedagogów.

W **tabeli 2** przedstawiono liczbę specjalistów zajmujących się pomocą psychologiczno-pedagogiczną **na obszarze miejskim i wiejskim**.

Z porównania danych wynika, że przeważająca liczba specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. **76,6 %**, to specjaliści pracujący w **miastach**. Ogółem wykazano tam **12 185,33** etatów, natomiast **na wsi** tylko **3 719,86** etatów.

Dokonując takich porównań warto jednak pamiętać że według danych GUS (*Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2006/2007, wyd. GUS, Warszawa 2007*), **90 % dzieci uczęszczających do polskich przedszkoli to dzieci z przedszkoli miejskich**.

Spośród **13 725** działających na terenie kraju **szkół podstawowych**, **71,7%** znajdowało się **na wsi**, **28,3%** w **mieście**, ale **58,55% uczniów szkół podstawowych to uczniowie szkół podstawowych miejskich** – szkoły miejskie, mimo że jest ich mniej, a może właśnie dlatego, są szkołami znacznie bardziej „przeludnionymi”, z liczniejszymi klasami i wszystkimi negatywnymi tego konsekwencjami.

Z **6 256 gimnazjów**, **47,9%** znajdowało się w roku 2007 w **mieście**, **52,1% natomiast na wsi**, ale w **gimnazjach mieszczących się na obszarach miejskich uczyło się więcej, bo 64% wszystkich gimnazjalistów**.

Inaczej wygląda umiejscowienie liceów, techników czy szkół zawodowych. **89%liceów i 86,7% zasadniczych szkół zawodowych to szkoły miejskie**.

W rozróżnieniu na poszczególnych specjalistów przewaga w liczbie etatów w środowisku miejskim przedstawiała się następująco:

- **pedagodzy** - *prawie trzykrotnie więcej* wykazanych etatów,
- **psychologowie** - *ośmiokrotnie*,
- **logopedzi** - *prawie trzykrotnie*,
- **doradcy zawodowi** - *siedmiokrotnie więcej* niż w środowisku wiejskim.

Tabela 2 Stan zatrudnienia specjalistów w przedszkolach i różnych typach szkół (w tym specjalnych) z podziałem na obszar miejski i wiejski, na dzień 15.09. 2007 r.

Typ szkoły	Pedagog		Psycholog		Logopeda		Doradca zawodowy		Razem	
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
Przedszkole	125,71	8,01	106,1	1,25	441,59	55,8	-	-	673,4	65,06
Szkoła podstawowa	3227,66	1179,23	582,31	61,96	1208,07	549,7	4,61	0,27	5022,65	1791,16
Gimnazjum	2309,47	1075,58	546,52	100,07	168,92	26,99	65,38	26,81	3090,29	1229,45
Liceum	936,22	25,36	173,51	2,16	11,82	1,28	51,93	1,70	1173,48	30,50
Technikum	361,09	37,51	28,42	3,39	1,74	-	37,13	1,06	428,38	41,96
Szkoła zasadnicza	147,17	7,23	43,87	2,67	20,86	1,46	16,32	0,72	228,22	12,08
Szkoła specjalna przysposob. do pracy	4,65	0,85	6,46	0,66	23,47	3,55	-	-	34,58	5,06
Zespół szkół i plac. oświat	1184,95	455,7	211,12	37,99	49,07	46,70	89,19	4,2	1534,33	544,59
Razem	8296,92	2789,47	1698,31	210,15	1925,54	685,48	264,56	34,76	12185,33	3719,86

Kolejne analizy dotyczą **wskaźników zatrudnienia** poszczególnych specjalistów w odniesieniu do ogólnej liczby przedszkoli i pięciu podstawowych typów szkół – **tabela 3**.

Dane te wskazują, w pewnym stopniu, na **dostępność** pomocy psychologiczno-pedagogicznej na różnych etapach edukacji.

Tabela 3

Zatrudnienie specjalistów w przedszkolach i pięciu podstawowych typach szkół wg danych z bazy SIO zebranych na dzień 15.09.2007 r.

Lp.	Nazwa typu szkoły	Liczba szkół ¹	Pedagog*	Psycholog*	Logopeda*	Doradca zawodowy*
1.	Przedszkola	7 811	1,71	1,37	6,36	-
2.	Szkoła podstawowa	14 511	30,36	4,43	12,11	0,03
3.	Gimnazjum	7 213	46,92	8,96	2,71	1,27
4.	Liceum	2 543	37,81	6,90	0,51	2,10
5.	Technikum (średnie zawodowe)	3302	12,07	0,96	0,05	1,15
6.	Zasadnicza szkoła zawodowa	1 873	8,24	2,48	1,19	0,90

* Dane w tabeli zawierają informacje dotyczące % przedszkoli, szkół i placówek, w których zatrudnieni są poszczególni specjaliści, przy założeniu że w każdej z nich zatrudniony jest tylko jeden ze specjalistów (jeden pedagog, psycholog, logopeda czy doradca zawodowy).

Jak wynika z tabeli 3, s t o s u n k o w o najwięcej specjalistów takich jak pedagog czy psycholog zatrudniają publiczne gimnazja, z drugiej jednak strony liczby te można odczytać również i tak, że **aż 54% gimnazjów nie zatrudnia pedagoga szkolnego, a aż 91% gimnazjów nie zatrudnia psychologa.**

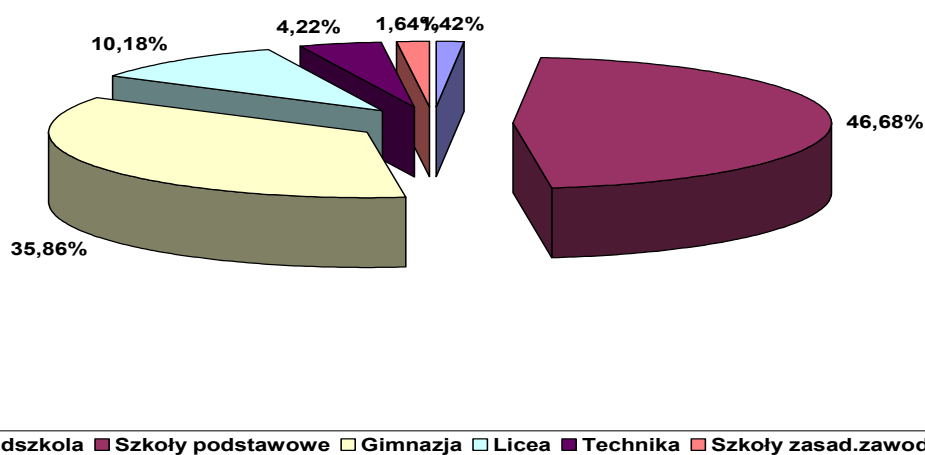
W szkołach i placówkach innego typu jest tylko gorzej.

Zatrudnienie poszczególnych specjalistów w przedszkolach i pięciu podstawowych typach szkół, w ujęciu procentowym, pokazują szczegółowo zamieszczone poniżej wykresy:

¹ Oświata i wychowanie w roku szk. 2006/2007, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2007 r.

Wykres 2

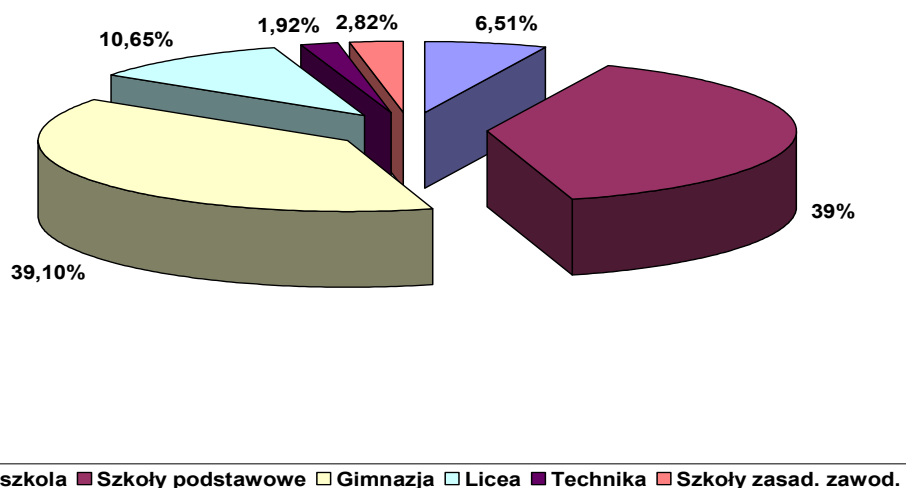
Zatrudnienie pedagogów w przedszkolach i szkołach

Większość spośród ogółem zatrudnionych pedagogów pracuje w szkołach podstawowych (46,68%) i gimnazjach (35,86%), tylko 17,46% w pozostałych szkołach i przedszkolach.

Wykres 3

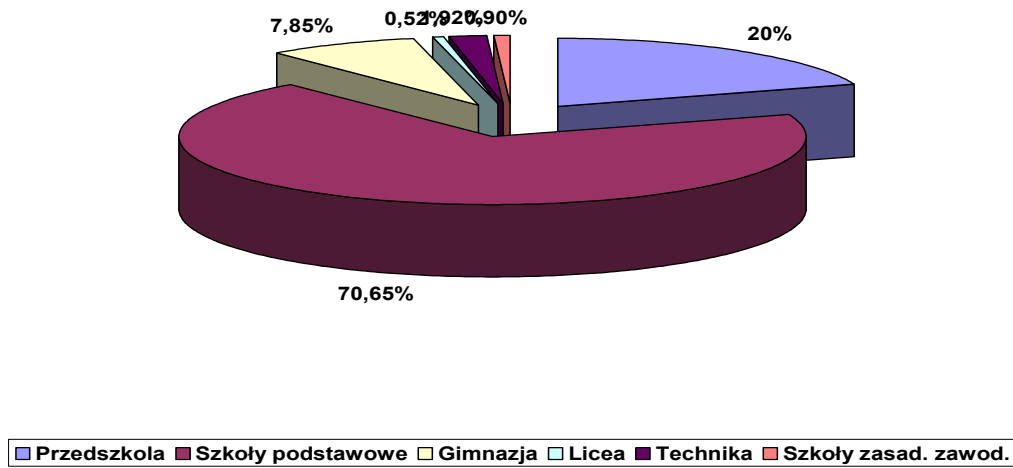
Zatrudnienie psychologów w przedszkolach i szkołach

Psychologowie, zatrudnieni są w takich samych proporcjach (39%) w szkołach podstawowych i gimnazjach, pozostałych 21,9% w przedszkolach, liceach, technikach i zasadniczych szkołach zawodowych.

Wykres 4

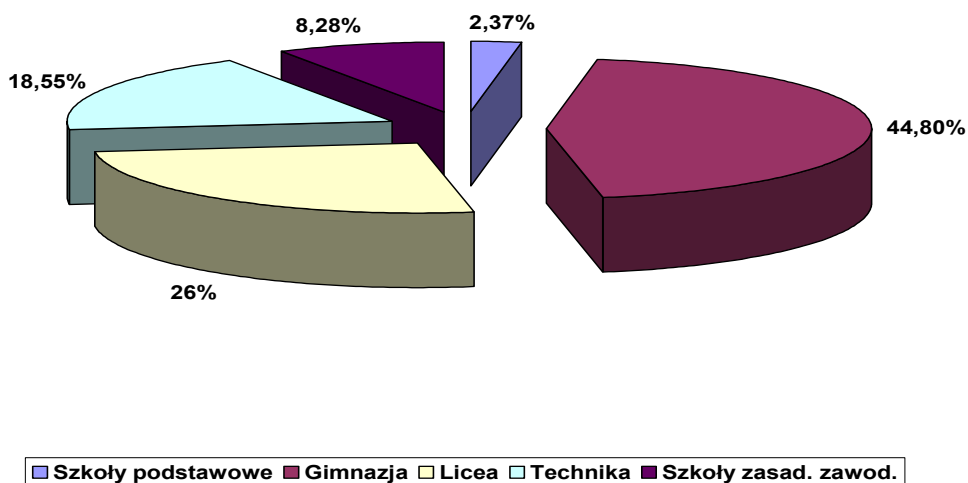
Zatrudnienie logopedów w przedszkolach i szkołach

Większość (70,65%) logopedów, to etaty ulokowane w szkołach podstawowych, 20% w przedszkolach, a tylko 9% w pozostałych typach szkół.

Wykres 5

Zatrudnienie doradców zawodowych w szkołach

Nieliczni doradcy zawodowi zatrudnieni są głównie w gimnazjach, liceach i technikach.

Jak wynika z wykresów 2 – 5, w przypadku logopedów i doradców zawodowych ich zatrudnianie w takich czy innych typach placówek jest logicznie powiązane z zapotrzebowaniem wynikającym z fazy rozwoju ucznia.

Natomiast **uderzająca jest dysproporcja w zatrudnieniu psychologów i pedagogów**, a także prawie zupełny **brak psychologów w przedszkolach**.

Potencjalne obciążenie pedagogów, psychologów i logopedów (liczba dzieci w przedszkolu i uczniów w poszczególnych typach szkół dzielona przez liczbę etatów poszczególnych specjalistów) pokazano w **tabeli 4**.

Tabela 4

Liczba dzieci i młodzieży przypadająca na jeden etat pedagoga, psychologa i logopedy w przedszkolu i różnego typu szkołach (etaty „z obowiązków” wg danych z bazy SIO zebranych na dzień 15.09. 2007 r.)

Lp.	Nazwa typu szkoły	Pedagog	Psycholog	Logopeda
1.	Przedszkole	6451	8036	1734
2.	Szkoła podstawowa	564	3857	1414
3.	Gimnazjum	455	2384	7868
4.	Liceum	924	5058	67828
5.	Technikum	1340	16788	306913
6.	Zasad. szk. zawodowa	1 360	4513	9509

W powyższej tabeli nie uwzględniono danych dotyczących doradcy zawodowego, ze względu na bardzo małą liczbę zatrudnionych specjalistów tej grupy zawodowej.

W tabeli 4 zwraca uwagę **olbrzymia dysproporcja w potencjalnym obciążeniu pedagoga i psychologa** w szkole podstawowej i gimnazjum (por. pola zacienione).

Kolejna tabela pokazuje stan zatrudnienia poszczególnych specjalistów zajmujących się pomocą psychologiczno-pedagogiczną w różnego typu **placówkach oświatowych**.

Tabela 5 Stan zatrudnienia specjalistów w placówkach oświatowych wg danych z bazy SIO zebranych na dzień 15.09. 2005 r., 15.09. 2006 r. oraz 15.09. 2007 r.

Nazwa placówki	Pedagog			Psycholog			Logopeda			Doradca zawodowy			Razem		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Pałac młodzieży	2,68	2,78	-	-	-	-	-	-	-	0,50	-	-	3,18	2,78	*
Młodzieżowy dom kultury	-	0,40	0,40	-	-	-	0,33	0,33	-	-	-	-	0,33	0,73	0,40
Ognisko pracy pozaszkol.	-	0,50	-	1	1,10	-	-	-	-	-	-	-	1	1,60	*
Ogród jordanowski	2,30	2,00	1,83	1	1,20	1	1	0,50	1,67	-	-	-	4,30	3,70	4,5
Pozaszkolna plac. specjal.	3,00	9,78	5	1	1	-	1	1	1	-	-	-	5	11,78	6
Szkolne schronisko młodz.	2,50	3,00	3,5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2,50	3	4,5
Bursa	62,92	44,42	32,99	2,20	2	2,6	-	0,30	0,5	-	-	-	65,12	46,72	36,09
Dom wczasów dziecięcych	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Centrum kształc. praktycz.	3,53	8,96	4,71	-	5	-	-	-	-	7,14	-	12,44	10,67	13,96	17,15
Centrum kształc. ustawicz.	8,00	8,65	6	1	3	2,5	-	-	-	12,39	15,55	13,04	21,39	27,20	21,54
Specjalny Ośrodek Wych.	11,47	1,31	12,35	3,40	1,10	1	-	-	-	-	-	-	14,87	2,41	13,35
Ośrodek Rewalidac.-Wych.	-	2,25	2,75	-	2,70	1,7	-	1,60	2,17	-	-	-	-	6,55	6,62
Specjalny Ośrodek Szk.-Wych.	158,54	135,2	136,56	119,5	108,6	119,86	39,50	42,20	56,24	2,99	2,47	1,71	320,53	288,47	314,37
Młodzieżowy Ośr. Wych.	34,22	33,13	47,99	32,38	33,15	38,61	-	0,50	1	-	-	-	66,60	66,78	87,6
Młodzieżowy Ośr. Socjoterapii ze szkołami	1,00	22,51	18,79	2	11,40	14,25	-	1	-	-	-	-	3	34,91	33,04
Ogółem	290,16	274,89	272,87	163,48	171,25	182,52	41,83	47,43	63,58	23,02	18,02	27,19	518,49	511,59	546,16

* „Pałac młodzieży” i „Ognisko pracy pozaszkolnej” nie figurują w bazie SIO na rok 2007

Jak wynika z **tabeli 5**, w **placówkach oświatowych** liczba specjalistów zajmujących się pomocą psychologiczno-pedagogiczną, zarejestrowana na 15.09. 2007 r., **wzrosła** w stosunku do roku 2006 **ogółem o 34,57 etatu (6,75%)**: najwięcej przybyło logopedów (16) i psychologów (11).

Największy wzrost zatrudnienia specjalistów wystąpił w Specjalnych Ośrodkach Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych.

Natomiast wyraźnie spadło zatrudnienie pedagogów w bursach i jest to tendencja spadkowa widoczna w porównywanych trzech latach.

Brak tu dokładniejszych danych, ale logicznie rzecz ujmując, specjaliści zajmujący się pomocą psychologiczno-pedagogiczną wydają się może bardziej przydatni w bursach niż np. w szkolnych schroniskach młodzieżowych.

CZĘŚĆ II

Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej

W bazie systemu informacji oświatowej (*SIO*), zawarte są dane liczbowe dotyczące dzieci i uczniów korzystających z różnych **rodzajów zajęć** organizowanych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych w ramach specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej (*SIO - Tabela ZD1. Uczniowie korzystający z zajęć specjalistycznych i innych*).

Uwzględnione tam zostały następujące zajęcia:

- dydaktyczno-wyrównawcze,
- logopedyczne,
- korekcyjno-kompensacyjne,
- socjoterapeutyczne,
- psychoedukacyjne,
- inne o charakterze terapeutycznym.

Ponadto w *SIO* uwzględniono prowadzoną w szkołach pomoc w postaci klas specjalistycznych mających prowadzić intensywną pomoc edukacyjną i wychowawczą, w tym:

- klasy wyrównawcze,
- klasy terapeutyczne.

W celu sprawdzenia, czy i jakim zmianom uległa liczba odbiorców pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej przez szkoły, porównano dane aktualne z danymi z poprzedniego raportu.

W analizowanym okresie sprawozdawczym populacja dzieci i młodzieży (3-19 lat) wg danych demograficznych na 31 grudnia 2006 r. liczyła w Polsce **7 698 837**² (o 293 776 osób mniej niż w roku poprzednim).

Ogólna liczba dzieci i młodzieży objętych specjalistycznymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej (zajęcia + klasy specjalistyczne) wynosiła **1 533 243** (o 52 995 osób więcej niż w roku poprzednim), **w stosunku do 2006 r. występuje niewielka, ale korzystna tendencja wzrostu świadczonej pomocy** przy odnotowywanym już od kilku lat spadku populacji dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

² Dane z GUS

Ogółem, w **różnego rodzaju zajęciach** prowadzonych w roku szkolnym 2006/2007 na terenie przedszkoli i szkół różnego typu uczestniczyło **1 530 149** uczniów, do **klas wyrównawczych** uczęszczało **1 467** uczniów, natomiast do **klas terapeutycznych** **1 627**.

Uczniowie korzystający w szkołach z różnych form pomocy stanowili **19,91%** całej populacji (w roku ubiegłym 18,52%), czyli w analizowanym okresie sprawozdawczym **co piąty uczeń był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną**. Dane liczbowe i procentowe dotyczące poszczególnych form pomocy w latach 2005–2007 przedstawiono w **tabeli 6**.

Tabela 6

Porównanie liczby dzieci i młodzieży objętych różnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i szkołach na terenie kraju wg danych z bazy SIO zebranych na dzień 15.09.2005 r., 15.09.2006 r. oraz 15.09.2007 r.

Lp.	Rodzaje zajęć i form pomocy	Liczba dzieci i młodzieży objętych różnymi formami pomocy			Różnica w stos. do 2006 r.	%
		2005 r.	2006 r.	2007 r.		
1.	korekcyjno-kompensacyjne	477 219	309 322	304 390	- 4932	- 1,59
2.	logopedyczne	297 374	227 289	246 210	+ 18921	+ 7,68
3.	dydaktyczno-wyrównawcze	1 050 438	709 363	732 885	+ 23522	+ 3,21
4.	socjoterapeutyczne	75 545	47 159	47 959	+ 800	+ 1,67
5.	psychoedukacyjne	202 806	113 216	122 809	+ 9593	+ 7,81
6.	inne o charakterze terapeutycznym	110 134	70 450	75 896	+ 5446	+ 7,18
7.	klasy wyrównawcze	3 228	2 308	1467	- 841	- 5,81
8.	klasy terapeutyczne	2 082	1 141	1627	+ 486	+ 29,87
Ogółem		2 218 826	1 480 248	1 533 243	+ 52995	+ 3,46

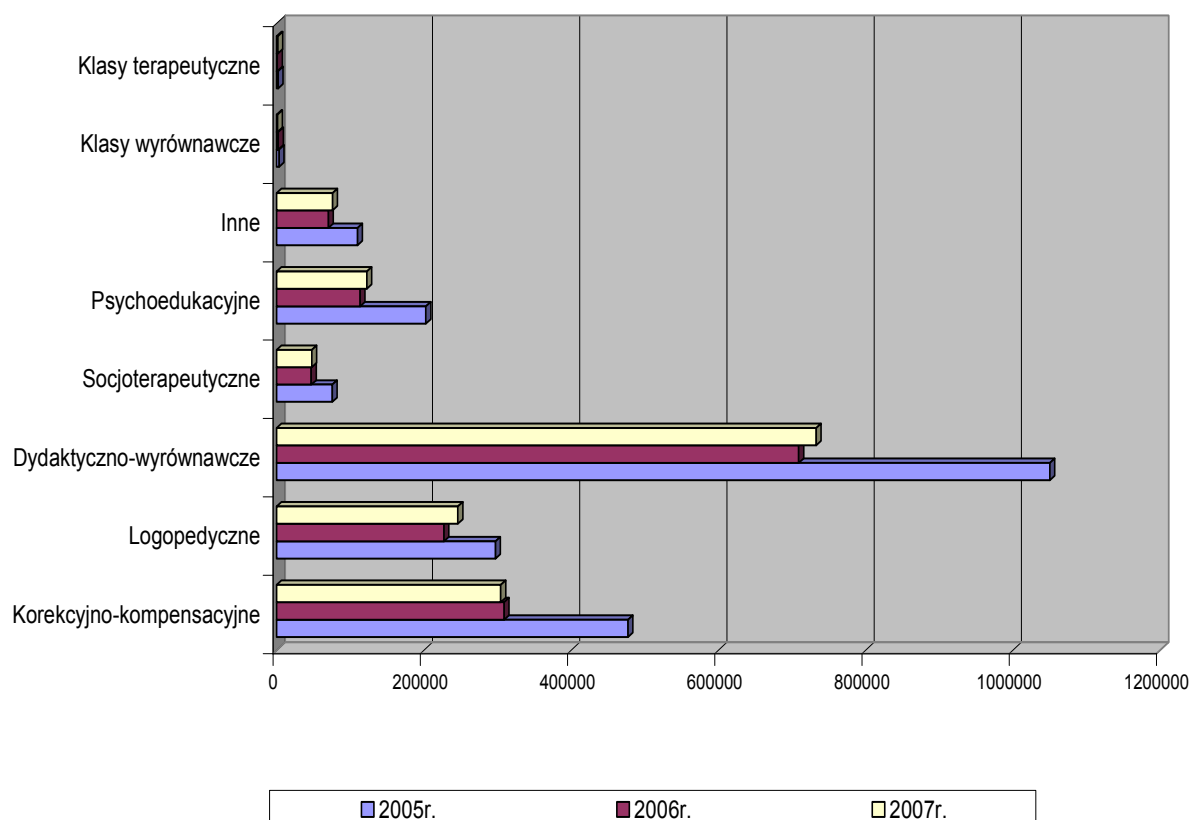
Ze szczegółowej analizy danych zamieszczonych w tabeli 6 wynika, że ogółem liczba osób, którym udzielono w przedszkolach i szkołach publicznych w roku 2007 różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej **zwiększyła się** w porównaniu z 2006 r. o **3,46%**. Stosunkowo najbardziej wzrosła liczba uczniów w klasach terapeutycznych, osób objętych

psychoedukacją, a także terapią logopedyczną i „innymi zajęciami o charakterze terapeutycznym”. Zmalała natomiast (jest to wyraźna tendencja utrzymująca się w trzech analizowanych latach) liczba uczniów klas wyrównawczych, a także (choć mniej) zajęć korekcyjno-kompensacyjnych.

Zmiany, zachodzące w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i szkołach na przestrzeni trzech ewidencjonowanych poprzez SIO lat; 2005 – 2007, oraz proporcje w zakresie poszczególnych form pokazuje wykres 6.

Wykres 6

Rodzaje zajęć i innych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i szkołach w latach 2005 - 2007

Jak wynika z wykresu 6, w pomocy psychologiczno-pedagogicznej, organizowanej w publicznych szkołach i przedszkolach, rok 2006 był rokiem zdecydowanego regresu w stosunku do roku 2005 – wg *oprac. U. Olesińskiej, Warszawa, 10.08.2007 r.*

Regres ten był tak duży, że zachodzi podejrzenie iż mógł być pozorny, wynikający z błędów czy różnic w przekazywaniu informacji statystycznych do *SIO* w latach 2005 i 2006.

Dane z roku 2007 w stosunku do roku 2006 nie różnią się już tak znacznie i wskazują nie na spadek a nawet na pewien niewielki wzrost liczby uczniów korzystających z różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej w szkołach publicznych.

Z wykresu 6 wynika także, że w każdym z trzech porównywanych lat w szkołach publicznych zdecydowanie najwięcej uczniów korzystało z **zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (47,9%)**, kolejne pod względem liczebności korzystających z nich uczniów są **zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (19,9%)** i **logopedyczne (16%)**, mało jest korzystających z **psychoedukacji (8%)**, a już zdecydowanie najmniej uczestników **zajęć socjoterapeutycznych (3,2%)**.

Liczebności uczniów uczęszczających do klas terapeutyczne i wyrównawczych, w skali kraju, są znikome.

Liczba uczniów korzystających z zajęć terapeutycznych rejestrowanych w *SIO* jest bardzo różna w zależności od typu placówki (szkoły), zróżnicowanie to obrazowo pokazują dane zawarte na **wykresie 7** oraz w **tabeli 7** zamieszczonej poniżej.

Wykres 7

Uczniowie korzystający z zajęć terapeutycznych w przedszkolach i szkołach różnego typu (procent z wszystkich 1 530 149 zarejestrowanych w *SIO*)

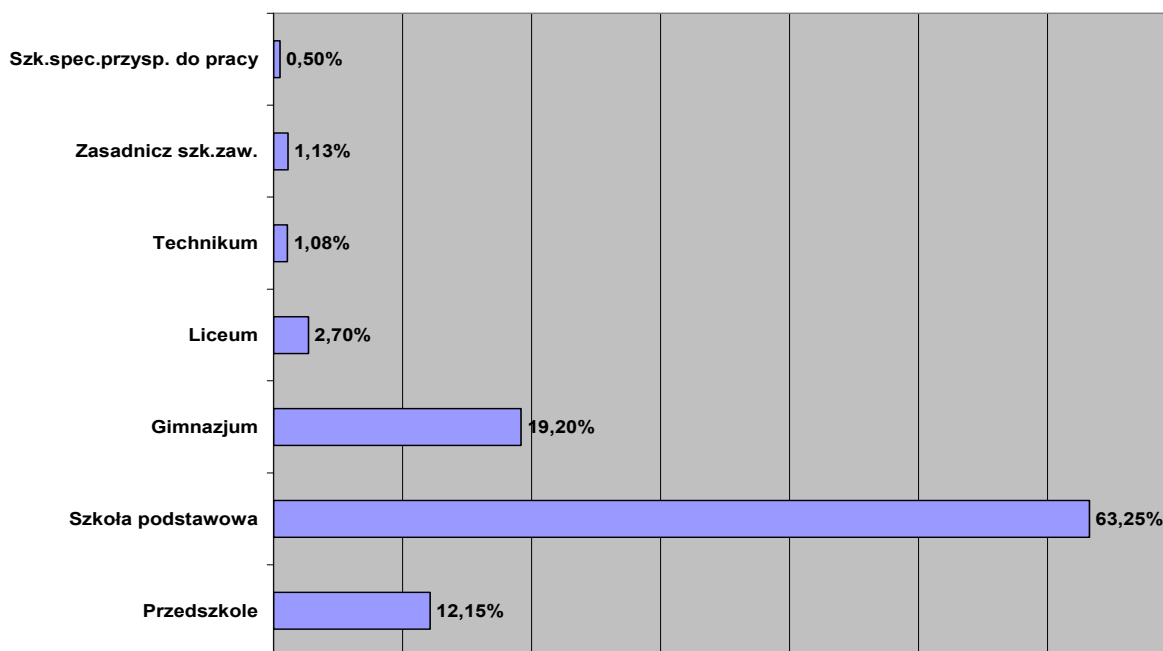

Tabela 7

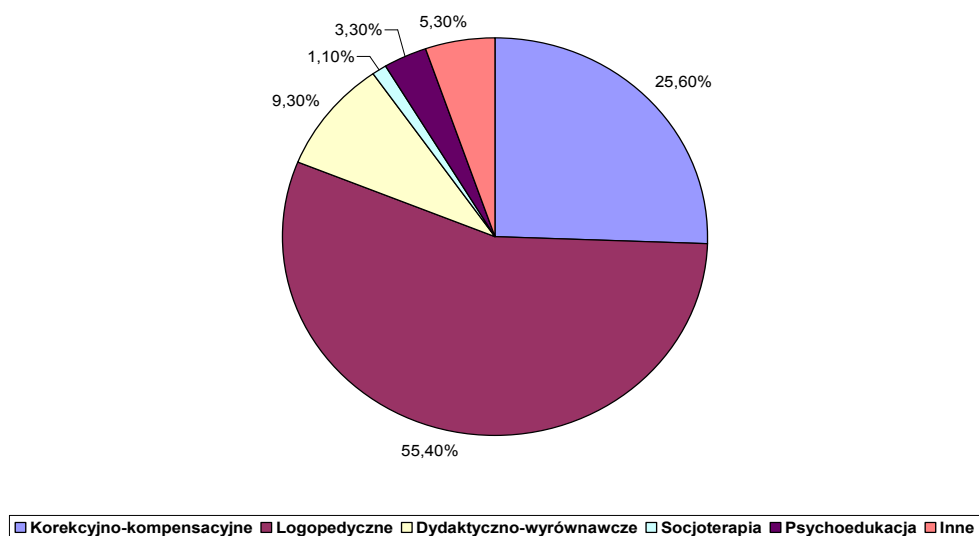
Liczba uczniów korzystających na terenie kraju z zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej w publicznych przedszkolach i szkołach (w tym specjalnych) według danych z bazy *SIO* zebranych na dzień 15.09.2007 r.

Typ placówki	Rodzaj zajęć terapeutycznych						Razem	
	Korekcyjno-kompensacyjne	Logopedyczne	Dydaktyczno-wyrównawcze	Socjoterapia	Psychoedukacja	Inne	Liczba	%
Przedszkole	47 725	103 011	17 295	2 087	5 939	9 880	185 937	12,15
Szkoła podstawowa	224 551	127 613	509 339	22 513	40 346	43 504	967 866	63,25
Gimnazjum	25 468	11 287	188 364	16 438	38 115	14 151	293 823	19,20
Liceum	1 284	578	8 394	2 575	25 696	2 832	41 362	2,70
Technikum	357	178	4 758	1 167	8 375	1 720	16 551	1,08
Zasadnicza szkoła zawodowa	2 317	1 461	4 412	2 943	3 994	2 132	17 259	1,13
Szkoła policealna	20	24	-	-	-	1	45	0,03
Szkoła spec. przysp. do pracy	2 668	2 058	327	233	344	1 676	7 306	0,5
Ogółem	304 390 (19,9%)	246 210 (16%)	732 885 (47,9%)	47 959 (3,2%)	122 809 (8%)	75896 (5%)	1 530 149	100 %

Na wykresach 8 - 13 pokazano jak kształtuje się w różnych typach szkół procentowa reprezentacja odbiorców korzystających z poszczególnych rodzajów zajęć terapeutycznych.

Wykres 8

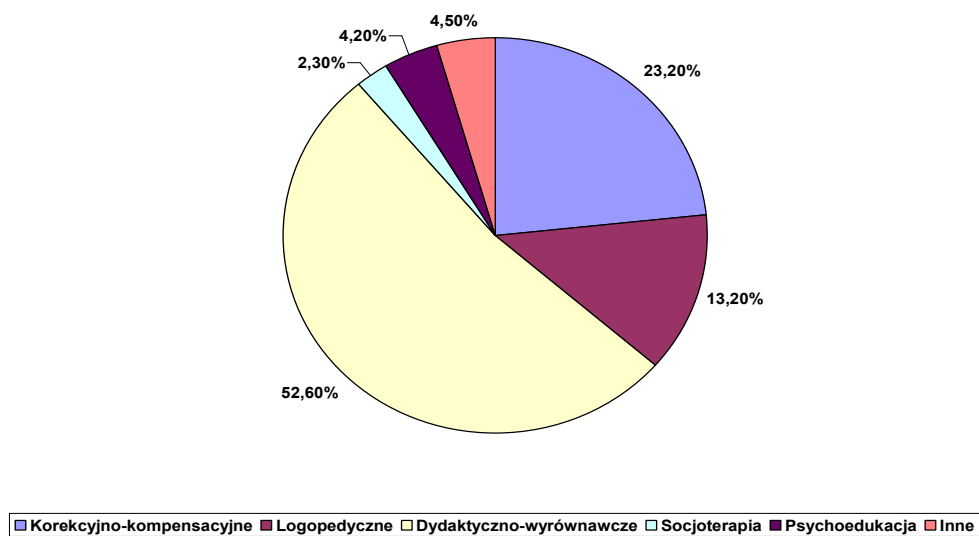
Zajęcia terapeutyczne w przedszkolach

W przedszkolach zdecydowanie dominuje pomoc logopedyczna, istotne miejsce zajmują tam również zajęcia korekcyjno-kompensacyjne.

Wykres 9

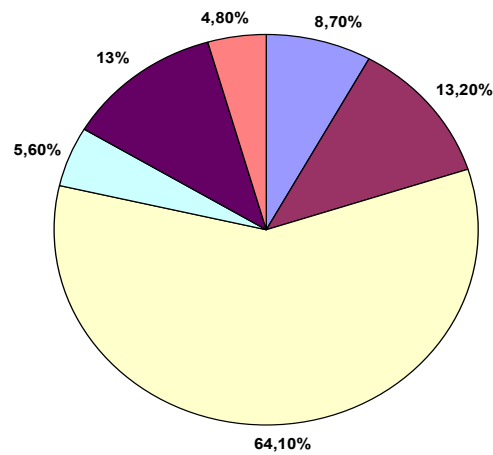
Zajęcia terapeutyczne w szkołach podstawowych

W szkołach podstawowych natomiast najczęściej uczniów korzysta z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, oraz (choć już znacznie rzadziej) z zajęć korekcyjno-kompensacyjnych

Wykres 10

Zajęcia terapeutyczne w gimnazjach

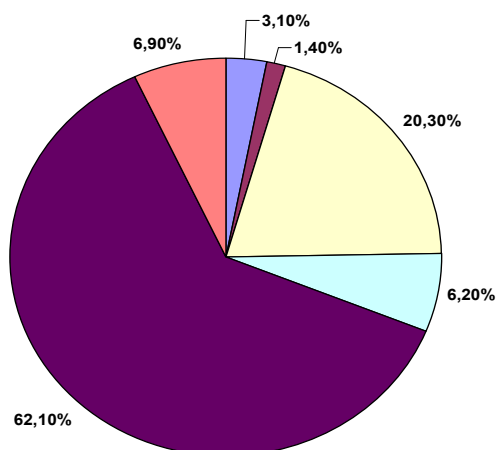

■ Korekcyjno-kompensacyjne ■ Logopedyczne □ Dydaktyczno-wyrównawcze □ Socjoterapia ■ Psychoedukacja ■ Inne

W gimnazjach, uczniom nadal pomaga się głównie poprzez zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, natomiast, tak zdawałoby się potrzebna młodzieży gimnazjalnej socjoterapia czy też zajęcia korekcyjno-kompensacyjne występują rzadko.

Wykres 11

Zajęcia terapeutyczne w liceach

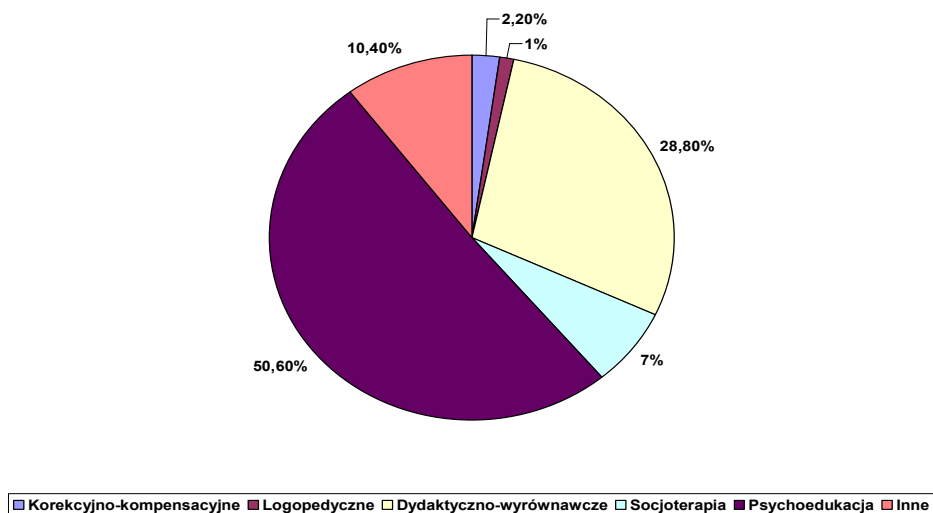
■ Korekcyjno-kompensacyjne ■ Logopedyczne □ Dydaktyczno-wyrównawcze □ Socjoterapia ■ Psychoedukacja ■ Inne

W liceach, sytuacja wygląda na pozór korzystniejszej, ponieważ w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej najwięcej uczniów korzysta z psychoedukacji, jednak nie

można zapominać że jest to liczba ogólnie rzecz biorąc znikoma, ponieważ spośród wszystkich uczniów korzystających z zajęć terapeutycznych tylko 2,7% to licealiści.

Wykres 12

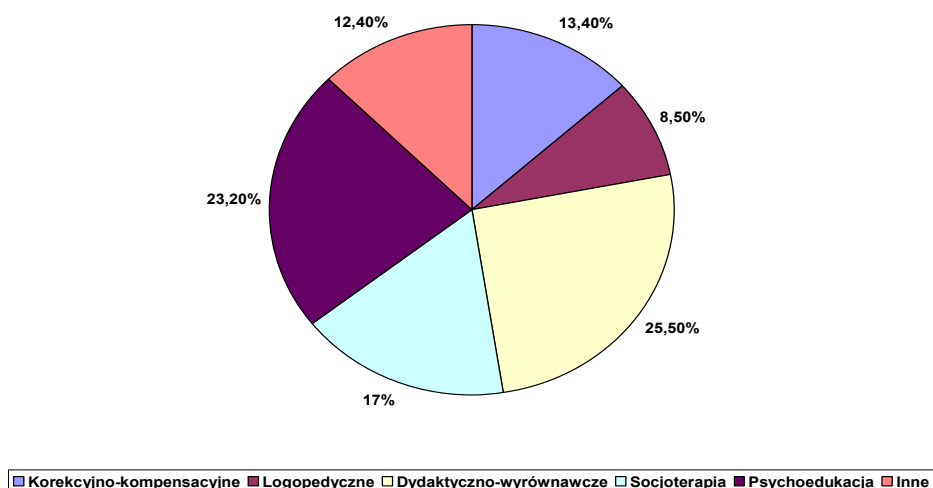
Zajęcia terapeutyczne w technikach

W technikach również uczniowie (nieliczni) korzystają głównie z psychoedukacji oraz zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

Wykres 13

Zającia terapeutyczne w zasadniczych szkołach zawodowych

W zasadniczych szkołach zawodowych, również (bardzo nieliczni) uczniowie uczestniczą w różnych zajęciach.

Zajęcia terapeutyczne w szkołach policealnych występują sporadycznie i obejmują zaledwie 45 uczniów w skali kraju, dlatego ich struktura nie została zilustrowana wykresem. Podobnie w przypadku szkół specjalnych przysposabiających do pracy, gdzie dominują zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (47,9%).

Innym zagadnieniem, któremu warto poświęcić nieco uwagi, jest **porównanie pomocy** psychologiczno-pedagogicznej świadczonej dzieciom i młodzieży przez przedszkola i szkoły publiczne **na terenie miast i wsi**.

Według przytaczanych już danych GUS (*Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2006/2007, wyd. GUS, Warszawa 2007*), spośród **13 725** działających na terenie kraju **szkół podstawowych**, **71,7%** znajdowało się **na wsi**, **28,3%** w **mieście**, ale **58,55% uczniów szkół podstawowych to uczniowie szkół podstawowych miejskich** – szkoły miejskie, mimo że jest ich mniej, a może właśnie dlatego, są szkołami znacznie bardziej „przeludnionymi”, z liczniejszymi klasami i wszystkimi negatywnymi tego konsekwencjami.

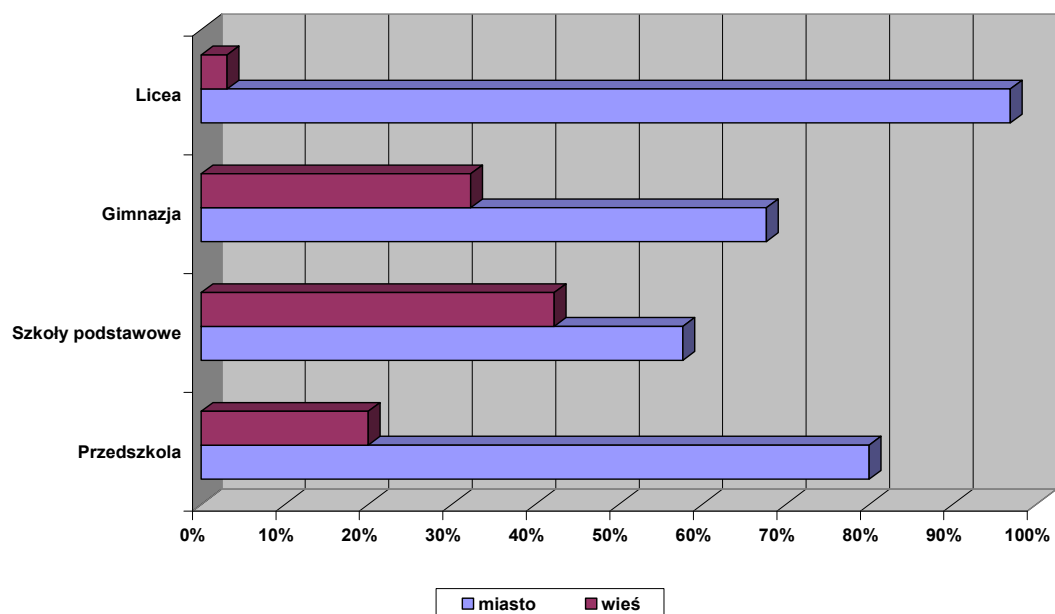
Z 6 256 **gimnazjów**, **47,9%** znajdowało się w r.2007 w **mieście**, **52,1% natomiast na wsi**, ale w **gimnazjach mieszczących się na obszarach miejskich uczyło się więcej, bo 64% wszystkich gimnazjalistów**.

Inaczej wygląda umiejscowienie liceów, techników czy szkół zawodowych. **89%liceów i 86,7% zasadniczych szkół zawodowych to szkoły miejskie**.

Na zamieszczonym poniżej **wykresie 14** pokazano, jak wśród uczniów uczestniczących w zajęciach terapeutycznych na terenie przedszkoli i szkół, kształtują się proporcje dzieci i młodzieży zamieszkałej na obszarze miejskim i wiejskim.

Wykres 14

Uczniowie z obszarów wiejskich i miejskich uczestniczący w zajęciach terapeutycznych prowadzonych na terenie szkół.

Dane uwidocznione na wykresie 14 są spójne z przytoczonymi wyżej informacjami statystycznymi dotyczącymi umiejscowienia przedszkoli i szkół różnego typu w mieście i na wsi.

W liceach i przedszkolach, zlokalizowanych w większości w miastach, wśród korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej widać znaczącą przewagę uczniów z miast. Natomiast w szkołach podstawowych, czy też gimnazjach, przewaga ta jest już mniejsza.

Szczegółowe dane liczbowe ukazujące liczby uczniów z obszarów miejskich i wiejskich uczestniczących w 2007 r. w zajęciach terapeutycznych na terenie przedszkoli i szkół zawiera tabela 8.

Tabela 8 Uczniowie korzystający z zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i szkołach znajdujących się na obszarze wiejskim i miejskim, wg danych z SIO zebranych na dzień 15.09.2007 r.

Typ placówki	Obszar	Rodzaj zajęć terapeutycznych						Razem	
		Korekcyjno-kompensacyjne	Logopedyczne	Dydaktyczno-wyrównawcze	Socjoterapia	Psychoedukacja	Inne	Liczba	%
Przedszkole	M	40779	80812	10712	1794	5660	9096	148853	80
	W	6946	22199	6583	293	279	784	37084	20
Szkoła podstawowa	M	124416	79799	269447	15973	35033	33555	558223	57,7
	W	100135	47814	239892	6540	5313	9949	409643	42,3
Gimnazjum	M	19162	9229	114104	13427	31142	11763	198827	67,7
	W	6306	2058	74260	3011	6973	2388	94996	32,3
Liceum	M	1245	568	7870	2299	25350	2752	40084	96,9
	W	39	10	524	279	346	80	1278	3,1
Technikum	M	288	138	4290	1108	8221	1640	15685	94,8
	W	69	40	464	59	154	80	866	5,2
Zasad. szk. zawodowa	M	2074	1330	4158	2655	3803	1881	15901	92,1
	W	243	131	254	288	191	251	1358	7,9
Szkoła policealna	M	20	24	-	-	-	1	45	100
	W	-	-	-	-	-	-	-	-
Szk. spec. przysp. do pracy	M	2212	1741	269	207	292	1483	6204	85
	W	456	317	58	26	52	193	1102	15

M – obszar miejski, W – obszar wiejski

Inną formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dzieciom i młodzieży w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach i rejestrowaną w sprawozdawczości *SIO* są **klasy wyrównawcze i terapeutyczne**, bardzo nieliczne w skali kraju (por. tabela 6 i wykres 6), występujące w szkołach podstawowych, gimnazjach i zasadniczych szkołach zawodowych.

Dane zamieszczone w **tabelach 9 i 10** pokazują liczby klas wyrównawczych i terapeutycznych oraz uczęszczających do nich uczniów w roku 2007.

Tabela 9

Klasy wyrównawcze i uczęszczający do nich uczniowie, z podziałem na obszar miejski i wiejski, wg danych *SIO* z 15.09.2007

Typ placówki	Klasy wyrównawcze		Razem	Uczniowie		Razem
	Miasto	Wieś		Miasto	Wieś	
Szkoła podstawowa	33	1	34	388	10	398
Gimnazjum	76	6	82	1002	67	1069
Ogółem	109	7	116	1390	77	1467

W zasadniczych szkołach zawodowych i liceach klasy wyrównawcze w 2007 r. nie funkcjonowały.

W porównaniu z rokiem 2006, **zmaląła o 15 % liczba klas wyrównawczych i o 63% liczba uczęszczających do nich uczniów.**

Tabela 10

Klasy terapeutyczne i uczęszczający do nich uczniowie, z podziałem na obszar miejski i wiejski, wg danych *SIO* z 15.09.2007

Typ placówki	Klasy terapeutyczne		Razem	Uczniowie		Razem
	Miasto	Wieś		Miasto	Wieś	
Szkoła podstawowa	45	-	45	528	-	528
Gimnazjum	53	11	64	668	218	886
Zasad. szk. zawod.	17	-	17	213	-	213
Ogółem	115	11	126	1409	218	1627

W liceach klasy terapeutyczne w 2007 r. nie funkcjonowały.

W porównaniu z rokiem 2006, **wzrosła o 34% liczba klas terapeutycznych**, które w ogóle nie występują na wsi i o 42% liczba uczęszczających do nich uczniów.

Znikły nieliczne klasy terapeutyczne funkcjonujące w liceach.

Podsumowanie

Ad I – Kadra

- Mimo odnotowywanej na przestrzeni trzech lat działania *SIO*, pewnej minimalnej tendencji wzrostowej, **kadra specjalistów zajmujących się pomocą psychologiczno-pedagogiczną w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach jest wciąż dalece niewystarczająca.**
- **Szczególnie widoczny jest brak psychologów**, którzy powinni ściśle współpracować w szkołach z pedagogami, uzupełniać się i tworzyć zespoły w poszczególnych typach placówek, tymczasem **jest ich sześć razy mniej niż pedagogów.** Zauważalna obecnie prawidłowa tendencja większego wzrostu zatrudnienia w szkołach psychologów niż innych specjalistów (np. pedagogów) – por. str. 4, powinna być kontynuowana. Stanowisko pedagoga szkolnego jest wprowadzane w polskich szkołach od przeszło trzydziestu lat, wobec aktualnych wyzwań wynikających z zabiegania o „bezpieczną szkołę” wydaje się konieczne aby proces ten w odniesieniu do psychologów zdecydowanie przyśpieszyć.
- **Istnieją znaczne dysproporcje między ilością specjalistycznej kadry zajmującej się pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkołach miejskich i wiejskich, na korzyść miast.**

Wynika to, jak się wydaje, w znacznej mierze z większej dostępności specjalistów różnych profesji w miastach niż na wsi, ponadto jest związane z ulokowaniem szkół różnego typu – wiadomo na przykład, że licea mieszczą się w większości w miastach, w miastach jest też więcej przedszkoli.

Dysproporcje te z pewnością nie są zjawiskiem pozytywnym, ale też nie można nie dostrzegać i tego, że nadmiernie zagęszczone szkoły w miastach stwarzają uczniom znacznie gorsze warunki nauki i wychowania, ponadto w miastach występuje więcej różnego rodzaju czynników patogennych, a w związku z tym zapotrzebowanie na pomoc psychologiczno-pedagogiczną jest w nich częstokroć większe niż w małych szkołach wiejskich.

Ad II – Formy pomocy

- **Uczniowie korzystający w szkołach z różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej to około 20% całej populacji uczniów** i mimo niżu nie występuje to spadek, a nawet minimalny wzrost (por. tabela 6). Nie dotyczy on w jednakowym stopniu wszystkich rejestrowanych w *SIO* form pomocy i jest dostrzegalny w odniesieniu do roku 2006 (poprzednio raportowanego), nie jest stałą regularną tendencją w okresie trzech rejestrowanych lat. **Staly natomiast regres występuje w liczebności klas wyrównawczych**, w 2007 r. działało tylko 45,4% klas rejestrowanych w 2006 r.! Proces ten dostrzegano już w innych raportach, kierowanych przez CMPPP w latach poprzednich do MEN. Trudno jednoznacznie określić jakie są przyczyny jego występowania. Jak wynika z cytowanego we wprowadzeniu rozporządzenia z 7 stycznia 2003 r. (*w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej..*) „Klasy wyrównawcze organizuje się w celu intensywnej pomocy edukacyjnej i wychowawczej w uzyskaniu osiągnięć wynikających z podstawy programowej dla danego etapu edukacyjnego przez uczniów, którzy mają rozległe trudności w opanowaniu wiadomości i umiejętności(...) liczba uczniów w klasie wyrównawczej (...) wynosi od 10 do 15”. Być może szkoły ze względów organizacyjnych organizują dla uczniów potrzebujących takiej pomocy raczej zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze ?
- **Zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze** określane w cytowanym rozporządzeniu jako „organizowane dla uczniów, którzy mają znaczne trudności w uzyskaniu osiągnięć z zakresu określonych zajęć edukacyjnych, wynikających z podstawy programowej dla danego etapu edukacyjnego”, czyli innymi słowy „szkolne korepetycje”, to zdecydowane najczęściej występująca obecnie forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach różnego typu (47,9%), psychoedukacja (8%) czy socjoterapia (3,1%), to formy niestety marginalne.
- Z pomocy psychologiczno-pedagogicznej rejestrowanej obecnie w systemie *SIO* korzystają głównie uczniowie szkół podstawowych (przeszło 63% wszystkich), 19,2% to gimnazjaliści, niestety uczniowie liceów, techników czy zasadniczych szkół zawodowych korzystają z niej w minimalnym stopniu (por. wykres 7).

- W systemie informacji oświatowej (*SIO*) odnośnie specjalistycznych zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej figuruje też pozycja „inne o charakterze terapeutycznym”(5%), być może rejestrowane są tam niektóre ciekawe formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej prowadzonej w przedszkolach i szkołach przez psychologów i pedagogów szkolnych, nie mieszczące się w wyodrębnionych w *SIO* kategoriach zajęć, wymagałoby to jednak sprawdzenia.